

PROCEDURA PLANGERII PREALABILE

Capitolul 1

Consideratii generale privind plangerea prealabila

Intr-un stat de drept, ordinea juridica se stabileste si se mentine cu ajutorul normelor de drept. Aceste norme prevad reguli de conduita, pe care trebuie sa le respecte membrii colectivitatii, precum si sanctiunile ce vor fi aplicate in cazul incalcarii lor.

Regulile de drept – in majoritatea lor – sunt exprimate intr-o anume forma: legea .

Stabilirea prin lege a faptelor care constituie infractiuni, precum si a cadrului de sanctiuni penale, are un dublu rol: in primul rand sa arate membrilor societatii care sunt faptele interzise de legea penala si, totodata, sa-i avertizeze cu privire la consecintele savarsirii unor astfel de fapte, indeplinind astfel functia de prevenire generala, iar in al doilea rand sa asigure corecta incadrare a faptelor prin care ar fi incalcata legea penala, si o justa sanctionare a celor care au savarsit asemenea fapte, deci functia de prevenire speciala.

In articolul 2 din Codul penal, legea prevede care sunt faptele ce constituie infractiuni, pedepsele ce se aplica infractorilor si masurile ce se pot lua in cazul savarsirii acestor fapte.

Savarsirea infractiunii, chiar atunci cand este descoperita si dovedita prin administrarea probelor, retinuta in sarcina unui faptuitor, nu impune aplicarea automata a pedepsei. Pentru a se ajunge la sanctionarea infractorului este nevoie de interventia justitiei penale, in sensul condamnarii acestuia de catre instanta competenta pe baza unei judecati.

Necesitatea restabilirii ordinii de drept incalcate prin savarsirea infractiunilor a condus la instituirea regulii potrivit careia declansarea si desfasurarea procesului penal se fac din oficiu (principiul oficialitatii procesului penal). In cazul infractiunilor de o gravitate redusa sau al acelor care privesc relatiile dintre persoane ori viata personala a acestora, Codul penal si alte legi cu dispozitii penale prevad ca actiunea penala nu poate fi pusa in miscare sau exercitata decat in cazul in care persoana vatamata si-a exprimat vointa de tragere la raspundere penala a faptuitorului prin introducerea unei plangeri prealabile la autoritatile judiciare.

Plangerea prealabila constituie o institutie de drept penal, lipsa ei reprezentand o cauza de inlaturare a raspunderii penale (art.131 Cod penal).

Institutia are si un reflex procesual, care se repercuteaza direct asupra posibilitatii exercitarii actiunii penale si deci implicit asupra tragerii la raspundere penala.

Din punctul de vedere al dreptului penal plangerea prealabila constituie o conditie de pedepsibilitate, iar sub aspectul dreptului procesual penal o conditie de procedibilitate .

Asa cum subliniam, in cazul infractiunilor pentru care legea prevede necesitatea plangerii prealabile a partii vatamate, actiunea penala nu se poate exercita in lipsa acestei plangeri, art. 279 Cod de procedura penala . Plangerea prealabila nu constituie numai o modalitate de sesizare a organului judiciar, ci reprezinta o conditie indispensabila pentru punerea in miscare a actiunii penale. Dispozitiile art. 279 se coroboreaza si cu cele prevazute de art. 10 Cod de procedura penala unde se prevede ca actiunea penala nu poate fi pusa in miscare, iar daca a fost pusa in miscare, nu mai poate fi exercitata daca lipseste plangerea prealabila (lit. f) sau aceasta a fost retrasa (lit. h). Legea penala determina cazurile cand pentru exercitarea actiunii penale este necesara o plangere prealabila pornind de la imprejurarea ca infractiunile respective sunt dintre acelea care prin natura lor privesc relatiile sociale limitate indeosebi la interesele personale ale partilor.

Codul penal prevede ca actiunea penala se pune in miscare la plangerea prealabila in cazul unor infractiuni privind: lovirea sau alte violente (art.180), vatamarea corporala din culpa (art. 181), violarea de domiciliu (art. 192), amenintarea (art. 193), violarea secretului corespondentei (art.195), divulgarea secretului profesional (art.196), violul (art. 197 alin.1), furtul pedepsit la plangere prealabila (art.210), abuzul de incredere (art. 213), distrugerea (art.217), abandonul de familie (art.305), nerespectarea masurilor privind incredintarea minorului (art. 307), tulburarea folosintei locuintei (art. 320) s.a. Articolele 205, 206 din Codul penal privind insulta si calomnia au fost abrogate prin art.I pct. 56 din Legea nr. 278/2006 privind modificarea si completarea Codului penal . Curtea Constitutionala, prin Decizia nr. 62/2007 (M.Of. nr.104/12.02.2007) a constatat ca dispozitiile art. I pct. 56 din Legea nr. 278/2006, partea referitoare la abrogarea art. 205, 206 si 207 din Codul penal, sunt neconstitutionale.

Reglementari ale plangerii prealabile se gasesc si in unele legi speciale dintre care amintim: Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor si drepturile conexe (M.Of. nr. 60/1996), Legea nr.51/1995 privind organizarea si exercitarea profesiei de avocat modificata si completata prin O.U.G. nr. 190/2005(M.Of . nr. 1179/2005) precum si altele.

Pentru faptele penale savarsite in afara teritoriului tarii de straini sau de o persoana fara cetatenie care nu domiciliaza pe teritoriul tarii si carora li se aplica principiul universalitatii legii penale (art.6 Cod penal), trebuie avute in vedere si dispozitiile legale straine cu privire la plangerea prealabila. Astfel, potrivit exceptiei inscrite in art. 6 alin. 3 Cod penal, faptuitorul nu poate fi actionat in tara noastra daca, potrivit legii statului in care a savarsit infractiunea este necesara plangerea prealabila si aceasta nu s-a produs.

In asemenea cazuri, se considera ca cei vatamati sunt in masura sa aprecieze daca este cazul sa declanseze un proces penal, punerea in miscare a actiunii penale fiind conditionata de manifestarea unui drept exclusiv al partii vatamate . Impotriva vointei celui vatamat procesul penal nu se poate desfasura.

Intrucat suportul sau juridic – actiunea penala – se caracterizeaza in acest caz prin disponibilitate, organele judiciare nu pot exercita atributiunile lor din oficiu.

Conditii de forma si de fond pe care trebuie sa le indeplineasca plangerea prealabila pentru a-si produce efectele se refera, printre altele, la titularul plangerii prealabile , deci, cine poate introduce plangerea prealabila, termenul in care se introduce, ce elemente trebuie sa cuprinda plangerea prealabila, acestea fiind prevazute de art. 283 Cod de procedura penala.

Referitor la continutul plangerii prealabile, sunt situatii in care nerespectarea unor conditii generale duc la nulitatea plangerii, printre acestea amintim descrierea faptei, aratarea faptuitorului, a probelor pe care considera ca sustin cele afirmate, indicarea partii responsabile civilmente, precum pentru a capata caracterul unei plangerii prealabile se cere si manifestarea de vointa ca faptuitorului sa fie tras la raspundere penala.

Deoarece conditiile social-politice au determinat schimbari in mai multe domenii importante, avand in vedere aderarea si integrarea tarii noastre la Uniunea Europeana, legislatia trebuie sa fie compatibila cu cea din celelalte state membre . Asa fiind, s-a modificat legislatia in privinta modului de adresare a plangerii, de administrare si solutionare a cauzelor, reforma in domeniul justitiei avand scop principal o mai buna administrare a justitiei.

Capitolul 2

Plangerea prealabila, institutie a dreptului penal si a dreptului procesual penal

2.1.Natura juridica a plangerii prelabile

Savarsirea de infractiuni da dreptul statului sa traga la raspundere penala pe infractor, activitate ce se realizeaza intr-un proces penal. In acelasi timp, art.1 prevede ca "scopul procesului penal este constatarea la timp si in mod complet a faptelor penale". Rezulta ca organele judiciare au dreptul, dar, in acelasi timp si obligatia de a desfasura activitatea procesuala ori de cate ori s-a savarsit o infractiune.

Opereaza in acest caz, principiul oficialitatii reglementat de art. 2 Cod de procedura penala, care prevede ca actele necesare, desfasurarii procesului penal se indeplinesc din oficiu, afara de cazul cand, prin lege, se dispune altfel.

De la acest principiu sunt prevazute, prin lege, unele exceptii, atribuind si altor persoane dreptul de a efectua unele acte procesuale . O asemenea exceptie priveste conditionarea punerii in miscare a actiunii penale pentru anumite fapte de manifestarea de vointa a persoanei vatamate ca aceasta actiune sa fie pusa in miscare, exprimata prin introducerea unei plangeri prelabile la organele judiciare competente a dispune inceperea procesului penal (art. 221 alin. 2, art. 279 alin. 1 Cod de procedura penala).

Ratiunea exceptiei consta fie in gradul mai redus de pericol social abstract al acestor fapte, fie in imprejurarea ca aducerea acestora in fata instantei, cu publicitatea pe care o implica procesul, ar putea fi sursa unor neplaceri sau suferinte psihice pentru persoana vatamata sau ar da nastere la diferite conflicte intre persoane care fac parte din aceeasi familie sau din acelasi mediu social . Potrivit art. 279 Cod de procedura penala in cazul infractiunilor pentru care este necesara plangerea prelabila a persoanei vatamate, actiunea penala nu se poate pune in miscare si exercita in lipsa acestei plangeri. Deci, plangerea prelabila nu reprezinta numai o modalitate de sesizare a organului judiciar, ci si o conditie indispensabila pentru punerea in miscare a actiunii penale. Institutia plangerii prelabile isi are sediul materiei in Partea speciala a Codului de procedura penala din anul 1968, republicat 1997, cu modificarile si completarile ulterioare, in cadrul Titlului I - Urmarirea penala - Capitolul VIII. art. 279 - 286.

Putem defini plangerea prelabila, ca fiind actul procesual prin care persoana vatamata printr-o infractiune isi manifesta vointa de a fi tras la raspundere penala cel ce a savarsit-o, act fara de care nu poate interveni raspunderea penala si, ca urmare, nu poate incepe si nici continua procesul penal. Dupa o opinie unanim admisa astazi in literatura de specialitate , plangerea prelabila constituie o institutie a dreptului penal dar si a dreptului procesual penal, fiind reglementata, pe de o parte, de Codul penal si alte legi penale, iar pe de alta parte de Codul de procedura penala.

Lipsa plangerii prelabile sau retragerea ei impiedica exercitarea actiunii penale atat in cursul urmaririi penale cat si in cursul judecatii.

Plangerea prelabila cuprinde o dubla manifestare de vointa a persoanei vatamate. In primul rand, constituie o incunostiintare a organelor judiciare cu privire la savarsirea unei infractiuni si in al doilea rand, plangerea prelabila da expresie vointei persoanei vatamate ca acea infractiunea sa fie urmarita sau judecata, ridicand astfel impedimentul ce s-ar opune activitatii procesual penale. In urma acestei manifestari de vointa, organul de urmarire penala sau, dupa caz instanta de judecata poate dispune declansarea procesului penal si punerea in miscare a actiunii penale.

Din punct de vedere procesual, plangerea prelabila scrisa este un act de sesizare a organului competent sa o primeasca, iar nu un act de punere in miscare a actiunii penale. Acest act de sesizare constituie o conditie pentru ca organul judiciar competent sa poata proceda la punerea in miscare a actiunii penale.

Plangerea prealabila nu este prin urmare un act ce contine punerea in miscare a actiunii penale, ci este un act in temeiul caruia organele in drept pun in miscare actiunea penala.

Textele din Codul penal si din Codul de procedura penala prevad ca actiunea penala se pune in miscare la plangerea prealabila si nu prin plangerea prealabila (art. 131, art. 193 alin. 2 Cod penal si art. 279 Cod de procedura penala).

Si in cazul in care legea cere plangerea prealabila, titular al actiunii penale, deci al dreptului de a o pune in miscare ca si de a dispune de ea, este, prin urmare, tot statul, prin organele judiciare, si nu persoana vatamata. Persoana vatamata care nu introduce sau care isi retrage plangerea prealabila nu dispune de actiunea penala, ci face doar sa fie indeplinita conditia sub care statul a facut declaratia anticipata de renuntare la actiunea penala.

Plangerea prealabila, ca act de sesizare, se deosebeste de celelalte acte de sesizare obisnuita a organelor de urmarire penala (denunt, plangere, sesizare din oficiu) prin caracterul ei necesar si indispensabil, de conditie pentru pornirea procesului penal, ca si prin caracterul exclusiv, plangerea prealabila fiind singurul mod de sesizare valabila pentru pornirea procesului penal pentru anumite infractiuni, aceasta neputand avea loc daca s-a produs o sesizare obisnuita.

Deosebirile dintre plangerea prealabila si institutia plangerii prevazute de art. 222 Cod de procedura penala sunt urmatoarele :

- plangerea reprezinta numai un act de sesizare a organelor judiciare prevazut de art. 222 Cod de procedura penala, cata vreme plangerea prealabila, pe langa faptul ca este o modalitate speciala de sesizare a organelor judiciare, este in acelasi timp, si o conditie de pedepsibilitate si de procedibilitate;
- plangerea nu reprezinta singurul mod de sesizare a organelor judiciare, art.221 Cod de procedura penala, reglementand si denuntul ca mod de sesizare sau sesizarea din oficiu, cata vreme, plangerea prealabila reprezinta singurul act de sesizare pentru unele infractiuni prevazute in mod special;
- plangerea, odata depusa la organul judiciar, nu mai poate fi retrasa, operand in acest caz principiul oficialitatii, pe cand, in situatia plangerii prealabile, principiul oficialitatii nu-si are aplicabilitate, iar persoana vatamata are posibilitatea de a opera cu cele doua institutii, de a-si retrage plangerea prealabila sau de a realiza impacarea cu invinuitul sau inculpatul.

2.2.Plangerea prealabila, institutie a dreptului penal substantial si a dreptului procesual penal

Codul penal si alte legi cu dispozitii penale prevad, in cazul anumitor infractiuni, ca actiunea penala nu poate fi pusa in miscare sau exercitata decat in cazul in care persoana vatamata si-a exprimat vointa de tragere la raspundere penala a faptuitorului prin introducerea unei plangeri prealabile la autoritatile judiciare.

Ca urmare, lipsa plangerii prealabile a fost inclusa intre cauzele care inlatura raspunderea penala (art. 131 Cod penal). Acelasi efect de a inlatura raspunderea penala il are si retragerea plangerii prealabile atunci cand legea prevede necesitatea unei plangeri prealabile.

Din punctul de vedere al legii penale, plangerea prealabila apare ca o conditie de pedepsibilitate , de punitate sau, in alti termeni, de aplicare a sanctiunilor prevazute de legea penala.

Lipsa plangerii prealabile sau neintroducerea ei in conditiile prevazute de lege (titular, termen) atrage inlaturarea raspunderii penale, ca neindeplinita conditia de aplicare a sanctiunii prevazute de legea penala.

Conditionarea tragerii la raspundere penala, pentru unele infractiuni, de existenta plangerii prealabile a partii vatamate isi are temeiul in anumite consideratiuni social-politice si de politica penala. S-a considerat, in primul rand, ca din punctul de vedere al realizarii scopului legii penale si al restabilirii ordinii de drept si a linistei sociale recurgerea, din oficiu, la constrangerea juridica prin mijloace de drept penal este calea cea mai potrivita.

Sunt totusi fapte incriminate de legea penala care prezinta un grad redus de pericol social, prin aceea ca ele nu au aceea rezonanta sociala care sa impuna neaparat aplicarea de sanctiuni penale. Apoi, sunt alte fapte care se petrec, de regula, in cercul mai restrans al anumitor grupuri sociale, cu o rezonanta mai mult individuala decat sociala. In astfel de situatii, daca cei individual lezati nu cred ca e cazul sa sesizeze organele penale, e mai potrivit ca societatea sa renunte la tragerea din oficiu la raspundere penala a faptuitorilor.

In sfarsit, in cazul altor infractiuni, punerea in miscare a procesului penal sau dezbaterile din proces ar putea uneori arunca o lumina defavorabila asupra partii vatamate, in special infractiunile care se refera la viata personala a acesteia (violarea secretului corespondentei sau a secretului profesional). Intr-o atare situatie procesul penal nu este favorabil partii vatamate.

In cazul altor infractiuni, care prezinta un pericol social redus si care in genere privesc relatii dintre persoane apartinand fie aceleiasi familii, fie aceleiasi mediu social, persoana vatamata apreciaza ca recurgerea la justitie nu ar fi mijlocul cel mai indicat pentru obtinerea unei satisfactii si evitarea altor conflicte. Aceste consideratii au determinat admiterea institutiilor plangerii prealabile si a impacarii partilor, potrivit carora tragerea la raspundere penala si continuarea procesului penal sunt lasate la aprecierea persoanei vatamate. Aceasta persoana va decide, in cazurile prevazute de lege, daca este cazul ca infractorul sa fie sau nu tras la raspundere penala, si in caz afirmativ, sa faca plangere prealabila. In caz negativ, lipsa plangerii prealabile duce la inlaturarea raspunderii penale. Cu alte cuvinte, lipsa plangerii prealabile devine o cauza de inlaturare a raspunderii penale, acelasi lucru in caz de retragere a plangerii prealabile sau in caz de impacare a partilor.

Asa cum am mai precizat lipsa plangerii prealabile, ca si retragerea plangerii constituie cauze de inlaturare a raspunderii penale, care pentru a putea produce efecte juridice trebuie sa indeplineasca urmatoarele conditii:

- a) sa fie vorba de infractiuni pentru care legea prevede ca actiunea penala se pune in miscare la plangerea prealabila. Aceasta conditie delimiteaza sfera infractiunilor pentru care tragerea la raspundere penala este subordonata plangerii prealabile, iar lipsa acestei plangeri prealabile atrage inlaturarea acestei raspunderi.
- b) plangerea prealabila trebuie sa fie facuta de persoana vatamata, potrivit dispozitiei din alin. 1 art. 131 Cod penal. Rezulta deci ca persoana vatamata este titularul dreptului de a provoca punerea in miscare a procesului penal prin introducerea plangerii prealabile.
- c) plangerea prealabila trebuie facuta in conditii legale, adica in conditii care privesc forma, locul si termenul introducerii plangerii prealabile.
- d) plangerea prealabila se adreseaza, organelor judiciare.

Potrivit dispozitiei din alin. 2, art. 131 Cod penal, retragerea plangerii prealabile constituie, la fel cu lipsa plangerii prealabile, o cauza de inlaturare a raspunderii penale. Retragerea plangerii prealabile este un act de vointa unilateral, manifestat de persoana vatamata, care a facut plangere prealabila si care apoi revine retragand plangerea facuta, si care trebuie sa fie reala si nedeterminata de dol sau violenta .

De exemplu, retragerea plangerii prealabile s-a considerat a fi obtinuta prin dol atata vreme cat in cazul unui abuz de incredere inculpatul a promis restituirea bunurilor detinute si ulterior nu a

respectat promisiunea. Aceasta manifestare de vointa a partii vatamate trebuie sa fie explicita (declarata formal). Este totusi considerata ca o retragere implicita lipsa nejustificata a partii vatamate de la doua termene consecutive in fata instantei de judecata.

Retragerea plangerii prealabile trebuie sa fie totala si neconditionata, adica sa priveasca atat latura penala, cat si cea civila a procesului.

Cu alte cuvinte, partea vatamata nu poate renunta numai la actiunea penala si nu poate conditiona retragerea plangerii prealabile de acordarea despagubirilor civile.

Retragerea plangerii prealabile trebuie sa se faca intr-un anumit interval de timp care se situeaza intre momentul depunerii sale si pana la intervenirea hotararii definitive de judecata. Potrivit dispozitiilor din Codul penal, retragerea plangerii prealabile are efect juridic inlaturarea raspunderii penale. O alta institutie care actioneaza alaturi de retragerea plangerii prealabile o reprezinta impacarea partilor, care inlatura raspunderea penala in anumite cazuri expres prevazute de lege.

In principiu, impacarea partilor trebuie sa se realizeze in fata organului judiciar si pana la ramanerea definitiva a hotararii, cu toate acestea, exista posibilitatea ca impacarea sa fie consemnata intr-un act autentic, pe care partile sau numai una din ele il prezinta instantei de judecata.

Conditii pe care trebuie sa fie indeplinite ca aceasta institutie sa produca efecte juridice sunt urmatoarele:

- impacarea intervine intre persoana vatamata si inculpat;
 - impacarea partilor reprezinta un act bilateral ce intervine intre doua parti pentru a stinge actiunea penala si civila, care trebuie exprimat printr-o declaratie de vointa clara, neechivoca a celor doua parti . Acordul de vointa trebuie sa fie neviciat, sa nu fi fost dat sub influenta violentei, a dolului sau erorii .
 - impacarea este personala in sensul ca produce efecte numai fata de persoana sau persoanele cu care partea vatamata s-a impacat, produce efecte in personam ; spre deosebire de lipsa plangerii prealabile care produce efecte in rem;
 - impacarea partilor trebuie sa fie totala, atat sub aspectul laturii penale cat si a celei civile;
 - impacarea partilor trebuie sa fie neconditionata;
 - impacarea partilor trebuie sa fie definitiva, adica sa nu mai existe o cale de revenire asupra ei ;
 - impacarea partilor poate interveni oricand dar nu mai tarziu de a se pronunta hotararea definitiva de condamnare (atat in cursul urmaririi penale, a judecatii in prima instanta, in apel sau recurs).
- Conform art.132 alin.1 Cod penal, impacarea partilor in cazurile prevazute de lege, inlatura raspunderea penala si stinge si actiunea civila.

Legea penala prevede cazurile cand, pentru exercitarea actiunii penale, este necesara plangerea prealabila, evidentiindu-se faptul ca infractiunile vizate privesc relatiile sociale limitate in special la interesele personale ale partilor.

Codul penal prevede necesitatea plangerii prealabile a persoanei vatamate in cazul mai multor infractiuni: lovirea sau alte violente (art. 180), vatamarea corporala (art.181), vatamarea din culpa (art. 184 alin 1si 3), violarea de domiciliu (art.192 alin.1), violarea secretului corespondentei (art. 195), divulgarea secretului profesional (art.196), violul (art. 197 alin.1), furtul pedepsit la plangerea prealabila (art. 210), inclusiv cel calificat, abuzul de incredere (art. 213 alin. 2), gestiunea frauduloasa (art. 214 alin. 3), distrugerea (art. 217 alin.1), abandonul de familie (art. 305), nerespectarea masurilor privind incredintarea minorilor (art. 307), tulburarea folosintei locuintei (art. 320).

Intre celelalte infractiuni din Codul penal in vigoare si Noul Cod penal (Legea nr.301/2004 Codul penal, a carei data de intrare in vigoare a fost prorogata pana la data de 1 septembrie 2008, potrivit Ordonantei de urgenta a Guvernului nr. 50/2006, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 566 din 30 iunie 2006.) exista urmatoarele corespondente: art. 180 = art. 185; art. 181 = 196; art. 184 = art. 189; art.192 = art. 208; art. 195 =212; art. 196 = 214; art. 197 = 217; art. 206 = 225; art. 210 = 251; art. 213 = art. 256; art. 214 = art. 258; art. 217 = art. 263; art. 305 = 228; art. 307 = art. 230 si art. 320 = art. 364.

Referitor la art. 220 Cod penal, tulburarea de posesie, deoarece prin modificarile aduse prin Legea nr. 247/2005 privind reforma in domeniile proprietatii si justitiei precum si unele masuri adiacente, deoarece nu mai este prevazut ca actiunea penala se pune in miscare la plangerea prealabila a persoanei vatamate, se considera ca acest articol nu mai face parte din categoria infractiunilor urmarite la plangerea prealabila a persoanei vatamate. Sesizarea organului de urmarire penala urmand sa fie facuta prin modalitatile prevazute de art. 222 Codul de procedura penala, iar actiunea penala sa fie pusa in miscare din oficiu. Aceste aspecte au fost deja clarificate urmare adoptarii Legii nr. 356/2006 pentru modificarea Codului de procedura penala.

In acest sens s-a pronuntat si Inalta Curte de Casatie si Justitie, care printr-un recurs in interesul legii (Decizia nr. XX/12.06.2006 publicata in Monitorul Oficial nr.7/05.01.2007), prin care s-a statuat ca pentru infractiunea de tulburare de posesie, sesizarea instantei se face din oficiu, prin rechizitoriu.

Unele infractiuni sunt prevazute si in legi speciale cu dispozitii penale, cum sunt, de exemplu, Legea nr. 51/1995 privind organizarea si exercitarea profesiei de avocat (art. 33 alin. 2 si 4) cu modificarile si completarile ulterioare, iar in unele legi cu dispozitii penale se prevede ca, pentru anumite infractiuni, actiunea penala se pune in miscare la plangerea prealabila a persoanei vatamate dar si la sesizarea unui anumit organ sau unei anumite persoane. In aceste cazuri, exista un caz de impiedicare alternativ, daca nu s-a produs sesizarea organului competent, se poate face, in termenul legal, plangerea prealabila de catre persoana vatamata si invers. Cat timp nu s-a actionat prin nici unul din aceste moduri speciale de sesizare, nu poate interveni raspunderea penala. Daca sesizarea nu poate fi retrasa, retragerea plangerii prealabile este posibila, iar actiunea penala se stinge.

In cazul infractiunii de concurenta neloiala, actiunea penala se pune in miscare la plangerea partii vatamate ori la sesizarea camerei de comert si industrie teritoriala sau a altei organizatii profesionale (art. 8 Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurentei neloiale), dar nefiind precizat ca plangerea este prealabila, inseamna ca retragerea ei nu stinge actiunea penala.

Dupa cum rezulta din exemplificarea infractiunilor pentru care actiunea penala se pune in miscare la plangerea prealabila a persoanei vatamate, se poate trage concluzia ca statul a inteles sa renunte la dreptul sau exclusiv de exercitiu a actiunii penale in favoarea persoanei vatamate pentru unele infractiuni care au un grad mai redus de pericol social si privesc interese cu implicatii individuale sau de familie, care ar putea fi afectate mai mult daca s-ar declansa actiunea penala fara acordul lor. Politica judiciara penala poate fi realizata cu o mai mare eficienta sociala daca, pentru astfel de infractiuni, se tine seama de vointa persoanelor vatamate decat daca s-ar trece peste aceasta vointa . In aceasta conceptie, legea penala a recunoscut persoanei vatamate un drept absolut si exclusiv in aplicarea legii penale, prin reglementarea plangerii prealabile. Dreptul este absolut, caci exercitarea actiunii penale depinde numai de vointa persoanei vatamate prin infractiune, neintroducerea sau retragerea plangerii prealabile fiind o cauza de impiedicare la punerea in miscare si la exercitarea actiunii penale.

Dreptul este exclusiv cu unele exceptii in sensul ca nicio alta persoana - cum ar fi substituitii procesuali - nu beneficiaza de acest drept in locul persoanei vatamate avand exercitiul deplin al drepturilor sale.

In legatura cu reglementarea penala a plangerii prealabile trebuie subliniat caracterul indivizibil al acesteia, care produce o extindere a plangerii prealabile peste vointa persoanei vatamate. Astfel, in cazul in care o fapta a produs vatamari mai multor persoane, raspunderea penala a faptuitorului este antrenata chiar daca plangerea prealabila provine numai de la una din persoanele vatamate, ceea ce inseamna o indivizibilitate activa a plangerii prealabile.

Este asa numita indivizibilitatea activa a raspunderii penale, in sensul ca atunci cand in acelasi raport juridic penal sunt mai multe persoane vatamate, adica mai multi subiecti pasivi, atitudinea activa a uneia dintre aceste persoane produce efect ca si cum toate persoanele vatamate ar actiona . De asemenea, se mai prevede ca tragerea la raspunderea penala isi produce efectul chiar daca, in cazul in care desi s-au facut plangeri prealabile de catre mai multe persoane vatamate, numai una dintre acestea isi mentine plangerea prealabila introdusa sau mentinuta numai impotriva unuia. Daca la savarsirea aceleiasi infractiuni au participat mai multi faptuitori, plangerea prealabila introdusa sau mentinuta numai impotriva unuia dintre ei atrage raspunderea penala pentru toti participantii la infractiune - indivizibilitate pasiva. In acest caz, potrivit alin. 4 art. 131 Cod penal, tragerea la raspundere penala a tuturor faptuitorilor va avea loc, chiar daca plangerea prealabila s-a facut sau se mentine numai fata de unul sau unii dintre acestia. Aceasta reglementare isi gaseste justificarea in indivizibilitatea infractiunii, care constituie o unitate juridica independent de numarul celor care au savarsit-o. Persoanei vatamate i s-a acordat dreptul daca trebuie sau nu sa introduca plangere prealabila si deci daca apreciaza ca fapta savarsita trebuie sau nu adusa in fata organelor judiciare. Or, din moment ce persoana vatamata prin plangerea facuta impotriva vreunui dintre faptuitori a adus inaintea organelor judiciare infractiunea savarsita, aceasta trebuie sa fie urmarita si judecata indivizibil in raport cu toti cei care au contribuit la savarsirea ei. Asadar, intre participantii exista o indivizibilitate pasiva , in sensul ca tragerea la raspundere penala a unuia dintre ei se rasfrange asupra tuturor, adica plangerea facuta fata de unul dintre infractori antreneaza tragerea la raspundere penala a tuturor celor care au savarsit fapta. In consecinta, lipsa plangerii prealabile fata de unii participantii nu constituie pentru acestia o cauza de inlaturare a raspunderii penale. De asemenea, retragerea plangerii numai in privinta unora dintre participantii nu inlatura raspunderea penala a acestora.

In fine, in art. 131 alin. ultim Cod penal se prevede ca atunci cand cel vatamat este o persoana lipsita de capacitate de exercitiu ori cu capacitate de exercitiu restransa, actiunea penala se pune in miscare si din oficiu. Legea penala a scos, astfel, de sub incidenta necesitatii plangerii prealabile a persoanei vatamate cazurile in care se justifica o protectie speciala din partea autoritatilor judiciare. Daca persoanele indreptatite sa reprezinte persoanele lipsite de capacitate de exercitiu nu au actionat in interesul acestora atunci cand au fost victime ale unei infractiuni sau in cazul celor cu capacitate de exercitiu restransa nu li s-a dat incuviintarea necesara, atunci actiunea penala se pune in miscare si din oficiu.

In interpretarea data de plenul Tribunalului Suprem prin decizia de indrumare nr. 9/1973, legea nu conditioneaza inceperea urmaririi penale din oficiu de neintroducerea in termenul legal de 2 luni a plangerii prealabile de catre cel indreptatit a reclama si nici chiar de declaratia expresa facuta de acesta, inaintea termenului mentionat, ca nu intelege sa introduca plangere prealabila. De asemenea, retragerea plangerii prealabile se poate face cand actiunea penala a fost pusa in miscare printr-o astfel de plangere prealabila, nu si atunci cand organul de urmarire penala s-a sesizat din oficiu.

In ce priveste impacarea partilor, care se aplica in toate cazurile cand o infractiune este supusa plangerii prealabile, aceasta este personala, dar pentru persoanele lipsite de capacitate de exercitiu restransa impacarea se face numai de reprezentantii lor legali, iar cei cu capacitate de exercitiu restransa se pot impaca cu incuviintarea persoanelor prevazute de lege. Impacarea produce efecte si in cazul cand actiunea penala a fost pusa in miscare din oficiu (art. 132 alin.3 Cod penal).

In Codul de procedura penala plangerea prealabila este prevazuta sub doua ipostaze: lipsa plangerii prealabile si retragerea acesteia constituie unul dintre cazurile de impiedicare a punerii in miscare si a exercitarii actiunii penale (art. 10 lit. f si h); lipsa plangerii prealabile ca un caz de impiedicare a inceperii urmaririi penale (art. 221 alin.2), iar daca s-a inceput urmarirea penala, ca un caz de incetare a urmaririi (art. 345 alin.3).

In toate aceste ipostaze, plangerea prealabila constituie o conditie de procedibilitate in alti termeni lipsa plangerii prealabile si retragerea acesteia constituie unul dintre cazurile de impiedicare a punerii in miscare si a exercitarii actiunii penale (art. 10 lit. f si h); lipsa plangerii prealabile ca un caz de impiedicare a inceperii urmaririi penale (art. 221 alin. 2), iar daca s-a inceput urmarirea penala, ca un caz de incetare a urmaririi (art. 345 alin. 3).

Asa cum am aratat , institutia plangerii prealabile este reglementata atat pe planul dreptului penal substantial (art. 131 si 132 Cod penal) dar, cum vom arata in continuare, si pe planul dreptului procesual penal (art. 10, art. 279-286, art. 362, art.479 Cod de procedura penala). Sub acest aspect in cadrul dreptului procesual penal , lipsa plangerii prealabile este reglementata ca o cauza care impiedica punerea in miscare sau exercitarea actiunii penale (art. 10 lit. f Cod de procedura penala).

Reglementarile existente in dreptul penal material cu privire la institutia plangerea prealabile au rezonante pe planul dreptului procesual penal. In acest sens, in dispozitiile Codului de procedura penala (art. 221 alin. 2) se arata ca: “ in cazul infractiunilor, pentru care punerea in miscare a actiunii penale este conditionata de introducerea unei plangeri prealabile de catre persoana vatamata, lipsa acestei plangeri impiedica inceperea urmaririi penale, iar in art.10 lit. f, lipsa acestei plangeri prealabile este considerata ca o cauza care stinge actiunea penala”.

In cazurile in care legea prevede expres ca, in vederea tragerii la raspundere penala a faptuitorului, este necesara plangerea prealabila a persoanei vatamate, organele judiciare au obligatia sa constate ca plangerea prealabila a fost facuta cu respectarea conditiilor legale, caci numai astfel ea capata eficienta juridica. Nerespectarea dispozitiilor legale privind introducerea plangerii prealabile echivaleaza cu insasi lipsa acesteia, organele judiciare urmand sa inceteze urmarirea penala sau procesul penal. Se asimileaza cu lipsa plangerii prealabile a persoanei vatamate, nerespectarea dispozitiilor legale privind subiectul indrituit sa faca o asemenea plangere.

Exista o asemenea situatie in cazul in care introducerea plangerii prealabile s-a facut de catre o alta persoana decat cele prevazute de lege sau peste termenul legal. Trebuie subliniat faptul ca, in materia substituitilor procesuali, dispozitiile art. 222 alin. 5 Cod de procedura penala nu pot fi aplicate prin analogie si plangerii prealabile.

Un alt caz de impiedicare de punere in miscare sau de exercitare a actiuni penale este retragerea plangerii prealabile prevazut de art 10 lit. h Cod de procedura penala, care se infatiseaza ca o manifestare unilaterala de vointa a persoanei vatamate de a-si retrage, in conditiile legii, plangerea facuta. Asa cum am amintit si in cazul de inlaturare a raspunderii penale, retragerea plangerii prealabile trebuie sa fie totala si neconditionata, in sensul ca trebuie sa priveasca ambele laturi, penala si civila ale cauzei .

Potrivit art. 13 Cod de procedura penala, in caz de amnistie, prescriptie ori de retragere a plangerii prealabile invinuitul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal si potrivit art. 13 alin. 3

, daca nu se constata vreunul dintre cazurile prevazute in art. 10 lit. a - e Cod de procedura penala., instanta trebuie sa dispuna incetarea procesului penal.

Alaturi de retragerea plangerii prealabile, in art. 10 lit. h este reglementata si institutia impacarii partilor, care apare ca un act de intelegere intre faptuitor si partea vatamata, prin care, in conditiile si pentru a inlatura raspunderea penala si celelalte consecinte ale savarsirii infractiunii . Pentru ca impacarea partilor sa conduca la stingerea actiunii penale trebuie indeplinite cumulativ anumite conditii, printre aceste conditii se inscrie necesitatea ca impacarea sa se faca intre persoana vatamata, pe de o parte si invinuit ca inculpat, pe de alta parte.

Capitolul 3

Conditii de fond si forma pentru introducerea plangerii prealabile

3.1. Titularul plangerii prealabile

3.1.1. Persoana vatamata - titular al plangerii prealabile

Intrucat legiuitorul a reglementat institutia plangerii prealabile pentru a ocroti, in primul rand, interesele celui vatamat prin infractiune, dreptul de a introduce plangerea prealabila are un caracter personal si apartine persoanei vatamate.

Dreptul persoanei vatamate de a face plangere prealabila este un drept cu caracter personal, indivizibil si netransmisibil. Dreptul de a face plangere prealabila este personal, putand fi realizat numai de persoana prevazuta de lege. Acest drept nu poate fi transferat altora nici prin acte intre vii, nici prin succesiune. Exercitarea acestui drept poate fi facuta insa, prin mandat. In acest caz mandatul trebuie sa fie special, iar procura se ataseaza plangerii, dispozitiile art. 222 Cod de procedura penala fiind aplicabile prin analogie.

Legea nr.356/2006 privind modificarea si completarea Codului de procedura penala, precum si pentru modificarea altor legi, introduce prin art. 222 Cod de procedura penala.,, dupa alineatul 6, un nou alineat , alineatul 7, care prevede : »Plangerea gresit indreptata la organul de urmarire penala sau la instanta de judecata, se trimite organului competent ».

Mandatul special trebuie sa fie dat in cadrul termenului prevazut pentru introducerea plangerii prealabile, in acest caz fiind necesar ca in procura sa se precizeze impotriva cui se face plangerea prealabila si pentru ce fapta, o procura cu caracter general nu poate servi pentru introducerea plangerii prealabile.

In practica s-a pus problema daca mai este necesara plangerea prealabila a persoanei vatamate atunci cand aceasta a decedat inainte de expirarea termenului de introducere. Pentru situatia cand decesul persoanei vatamate nu a fost determinat chiar de catre autorul faptei s-a statuat, in mod corect, ca lipsa manifestarii de vointa a persoanei vatamate, prin neintroducerea plangerii prealabile, echivaleaza cu lipsa acesteia si deci exista obstacolul in promovarea actiunii penale. Datorita faptului ca legea procesual penala prevede expres infractiunile urmaribile la plangerea prealabila, in cazul in care persoana vatamata a decedat, inainte de a se fi implinit termenul de introducere a plangerii prealabile, aceasta nu poate fi exercitata din oficiu. In cazul in care partea vatamata a decedat dupa ce si-a manifestat vointa de a fi urmarit si judecat faptuitorul, deci dupa ce a facut in termen plangerea prealabila, procesul penal continua.

Ca atare, e gresita procedura instantei legal investita prin plangerea prealabila a persoanei vatamate cu judecarea faptei de lovire, de a inceta procesul penal constatand ca in cursul judecarii cauzei persoana vatamata a decedat .

In practica judiciara s-a stabilit ca lipsa de calitate procesuala a persoanei care a introdus plangerea prealabila la organul competent pentru persoana vatamata nu se acopera printr-un mandat dat dupa depasirea acestor faze ale procesului. Lipsa mandatului special determina incetarea procesului penal in baza art.11 pct. 2 lit.b raportat la art. 10 lit. f Cod de procedura penala.

3.1.2.Titularul plangerii prealabile in cazul persoanelor cu capacitate de exercitiu restransa si a celor fara capacitate de exercitiu.

In privinta subiectilor care pot introduce plangerea prealabila la organele competente urmeaza sa observam ca legiuitorul a prevazut posibilitatea ca si alte persoane decat titularul ei sa poata face plangere . O asemenea concluzie se desprinde din dispozitiile art. 284 alin. 2 Cod de procedura penala, unde se arata ca in cazul in care persoana vatamata este un minor sau un incapabil, termenul de doua luni curge de la data cand persoana indreptatita a reclama a stiut cine este faptuitorul. Dispozitiile art. 284 alin. 2 Cod de procedura penala, corelate cu dispozitiile art. 132 alin. 3 Cod penal, ne conduc la concluzia ca pentru persoanele lipsite de capacitate de exercitiu sau cu capacitate de exercitiu restransa pot face plangerea prealabila reprezentantii lor legali, adica parintii, tutorele sau curatorul.

Prin dispozitiile legale mentionate, legiuitorul determina sfera persoanelor care pot introduce plangerea prealabila la organele competente. In urma celor aratate mai sus, subliniem faptul ca dispozitiile art. 222 alin. 5 Cod de procedura penala privind plangerea, ca mod de sesizare a organelor de urmarire penala, nu se aplica in cazul plangerii prealabile, deoarece aceasta din urma constituie o modalitate speciala, prevazuta de lege, prin care persoana vatamata isi exercita dreptul sau exclusiv de a cere tragerea la raspundere penala a faptuitorului. In acest sens, in doctrina s-a aratat, pe buna dreptate, ca plangerea prealabila introdusa de copilul major pentru parinte apare ca fiind facuta de persoana fara calitate, deoarece dispozitiile art. 222 alin 5 Cod de procedura penala, potrivit carora plangerea se poate face, printre altii, si de catre copilul major pentru parinti, nu sunt aplicabile in cazul plangerii prealabile. Din aceleasi considerente, nu pot face plangere prealabila parintii pentru copiii lor majori, si nici un sot pentru celalalt sot.

In vederea ocrotirii minorilor fara capacitate de exercitiu sau cu capacitate de exercitiu restransa, parintii pot inlocui sau intregi vointa acestora si pot deveni titulari ai plangerii prealabile in cazul in care asemenea categorii de minori au fost vatamate prin infractiuni pentru care legea prevede ca este necesara plangerea prealabila a persoanei vatamate. In acest sens, din coroborarea dispozitiilor art. 284 alin. 2 Cod de procedura penala si ale art. 105 din Codul familiei rezulta ca pentru minorul lipsit de capacitate de exercitiu plangerea se poate face de oricare dintre parinti.

Potrivit art.135 alin. 5 Cod penal, in cazul in care cel vatamat este o persoana lipsita de capacitate de exercitiu sau cu capacitate de exercitiu restransa, actiunea penala se pune in miscare si din oficiu. Asadar, in ipoteza prevazuta de art. 135 alin. 5 Cod penal, functioneaza atat principiul disponibilitatii asupra actiunii penale, cat si principiul oficialitatii. In aceasta privinta, apreciem ca punerea in miscare a actiunii penale se face din oficiu numai in subsidiar, adica numai in ipoteza in care cei indrituiti de lege nu au introdus plangerea prealabila la organele competente.

In cazul minorilor cu capacitate de exercitiu restransa, in practica judiciara si in literatura de specialitate s-a apreciat, ca plangerea prealabila trebuie introdusa de catre persoana vatamata, minor cu capacitatea de exercitiu restransa, cu incuviintarea persoanelor prevazute de legea civila. Pe de alta parte, daca un minor a dobandit prin casatorie capacitatea deplina de exercitiu a drepturilor

sale, potrivit reglementarilor in vigoare, el poate introduce personal plangerea prealabila, fara sa aiba nevoie de incuviintarea vreunei persoane.

In privinta exercitarii si din oficiu a actiunii penale in ipotezele prevazute de art. 131 alin. 5 Cod penal, au fost exprimate opinii diferite.

Intr-o alta opinie, se arata ca dispozitiile art. 131 alin. 5 Cod penal sunt aplicabile, fara nici o deosebire, tuturor infractiunilor pentru care legea prevede necesitatea plangerii prealabile a persoanei vatamate. Aceasta a doua opinie o apreciem ca fiind fondata, deoarece in dispozitiile art. 131 alin. 5 Cod penal nu se face nici o deosebire intre infractiunile pentru care legea prevede procedura actiunii penale directe la instanta si cele pentru care plangerea prealabila se adreseaza organelor de cercetare penala sau procurorului. Achiesand la acest mod de rezolvare a problemei puse in discutie, subliniem ca persoana vatamata, cu incuviintarea persoanelor prevazute de legea civila, se poate impaca totusi cu faptuitorul, potrivit art. 132 alin. 3 Cod penal ipoteza finala din Cod penal.

In ipoteza prevazuta de art. 131 alin. 5 Cod penal, oficialitatea punerii in miscare a actiunii penale functioneaza in subsidiar, fiind o garantie pentru protectia drepturilor minorului in cazul in care reprezentantii sai legali nu au introdus plangerea prealabila la organele competente.

Plangerea prealabila reprezinta instiutia pusa in slujba celui vatamat pentru a-si ocroti interesele, deci dreptul de a introduce plangerea prealabila apartine, potrivit art. 131 Cod penal, persoanei vatamate si are un caracter personal, cu exceptiile pe care le-am aratat.

3.1.3. Persoana juridica titulara a plangerii prealabile ?

Dupa cum bine cunoastem, infractiunile pot vatama atat persoane fizice, cat si persoane juridice. In acest caz, s-a pus problema - amplu dezbatuta in literatura de specialitate - daca plangerea poate fi facuta de oricare dintre aceste categorii de persoane. Potrivit unei opinii, plangerea prealabila putea fi introdusa de ambele categorii de persoane, iar cand persoana vatamata este o organizatie din cele prevazute la art. 145 Cod penal, plangerea prealabila se face totdeauna prin reprezentant. Contrar acestei opinii, majoritatea autorilor, considera ca plangerea prealabila nu poate fi introdusa decat de persoana fizica vatamata. In sprijinul acestei opinii, se argumenteaza, de exemplu, cele doua institutii - retragerea plangerii prealabile si impacarea partilor - sunt manifestari de vointa unilaterale (retragerea plangerii) si respectiv bilaterale (impacarea partilor) ale persoanelor fizice. Nu se poate concepe impacarea partilor intre o persoana fizica si o persoana juridica, asa cum nu putem spune ca o persoana juridica si-a retras plangerea prealabila. Un alt argument in sprijinul acestei opinii il reprezinta natura infractiunilor avute in vedere. Toate infractiunile pentru care legea prevede necesitatea plangerii prealabile pentru punerea in miscare a actiunii penale sunt infractiuni indreptate impotriva persoanelor fizice sau a patrimoniului acestora.

Persoana juridica este un subiect de drept. In doctrina este dominanta conceptia potrivit careia „persoana juridica este subiectul colectiv de drept, adica un colectiv de oameni care, intrunind conditiile cerute de lege, este titular de drepturi subiective si obligatii civile”. Prin persoana juridica se intelege o fiinta abstracta, intelectuala, creata prin fictiunea legii, intr-un interes social si intr-un scop de utilitate publica, avand un patrimoniu deosebit, capabila de a avea drepturi si indatoriri. Numai legiuitorul are dreptul de a crea asemenea persoane, pentru ca nici o fictiune nu poate sa existe fara lege, deoarece numai prin vointa puterii, care singura prin legi, stabileste institutii si prescrie reguli pentru pazirea ordinii publice, apararea bunelor moravuri si a intereselor generale ale societatii. Dupa alti teoreticieni persoana juridica este un ansamblu de elemente materiale si umane, care indeplinind conditiile prevazute de lege este titular de drepturi si obligatii.

In sprijinul argumentarii conform careia si persoana juridica poate sa fie considerata ca titulara a dreptului de a formula plangere prealabila, cu toate ca aceste opinii nu au fost indeajuns motivate si argumentate din punct de vedere juridic, cei care sustin aceasta opinie enumera cateva elemente pe care le vom enumera:

- Cu toate ca, intr-adevar, reglementarea plangerii penale prealabile vizeaza in principal, ocrotirea persoanelor fizice, sunt totusi si unele infractiuni dintre cele pe care legea le conditioneaza punerea in miscare a actiunii penale de plangerea prealabila a persoanei vatamate, ce pot fi indreptate si impotriva drepturilor patrimoniale ale persoanei juridice (spre exemplu, abuzul de incredere-art.213 C.pen., gestiunea frauduloasa-art.214 C.pen., distrugerea- art.217 C.pen.).

- Legiuitorul a dorit ca titular sa fie si persoana juridica deoarece atunci cand se indica in textul legii cine poate sa faca plangere prealabila, vorbește in sens larg fara a distinge între persoana fizica sau o persoana juridica. Daca s-ar da acestor texte o interpretare mai restrictiva decat a dorit legiuitorul, prin distingerea in mod limitativ a unor ipoteze exclusive de aplicare a legii pe care legiuitorul nu le-a avut in vedere la edictarea normelor, ar insemna sa fie eliminata, in mod nelegal, o categorie a persoanelor vatamate, ce pot deveni, la ivirea/indeplinirea conditiilor textelor de incriminare, titulari ale dreptului de a formula plangere prealabila.

- De asemenea, daca s-ar interpreta in mod restrictive notiunea de „persoana vatamata”, din continutul textelor indicate, s-ar ajunge la incalcarea dreptului liberului acces la justitie, drept ce apartine si persoanei juridice, si care este garantat oricarei personae de art. 21 din Constitutia Romaniei, precum ale art. 6, paragr. 1, teza 1 din Conventia europeana pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale, drept care, raportat la substanta lui, este un drept de ordin procesual in ceea ce priveste raporturile dintre persoana vatamata si autoritatilor judiciare.

- Persoana juridica avand un patrimoniu propriu, distinct de cel al persoanelor fizice ce intra in conducerea persoanei juridice, apare ca un subiect de sine statator, avand drepturi si obligatii proprii, doar modul de exercitare al acestora fiind diferit de cel al persoanelor fizice, deoarece in cazul persoanelor juridice acestea sunt exercitate prin reprezentantii legali, insa titulara a dreptului sau a obligatiei ramane persoana juridica.

- Din moment ce persoana juridica apare ca subiect pasiv nemijlocit al infractiunii, fiind, asadar, persoana vatamata, aceasta poate fi titulara a dreptului de a formula plangere prealabila,, in cazul in care raportul juridic penal de conflict in care aceasta este implicata in calitate de subiect pasiv a fost determinat de savarsirea unei infractiuni pentru care legea cere, ca o conditie de punitate, formularea unei astfel de plangeri.

- In ceea ce priveste aparentele impedimente ce ar putea intervine cu ocazia impacarii partilor sau a retragerii plangerii prealabile, c ear fi legate de modalitatea de exprimarea a vointei in cazul persoanelor juridice, manifestarea vointei acesteia este posibila prin intermediul reprezentantului ei. Persoana juridica avand o vointa proprie, doar modalitatea de exprimarea de exprimare a acesteia fiind diferita de cea a persoanei fizice, între aceasta, in calitate de persoana vatamata, si autorul infractiunii poate intervine impacarea partilor. De asemenea, manifestarea de vointa a persoanei juridice poate fi unilaterala in cadrul raportului juridic procesual penal, materializandu-se prin retragerea plangerii prealabile.

Avand in vedere recente modificari aduse prin Legea nr.278/2006 privind modificarea Codului penal si prin Legea nr. 356/2006 privind modificarea Codului de procedura penala, prin care s-a reglementat raspunderea penala a persoanei juridice, urmeaza sa interpretam faptul ca plangerea prealabila poate fi introdusa si de persoana juridica, in numele si interesul acesteia, prin intermediul reprezentantului, deoarece atat timp cat exista obligatii si raspunderii exista corelativ si drepturi.

3.2. Termenul de introducere a plangerii prealabile

3.2.1. Natura juridica a termenului de introducere a plangerii prealabile.

Plangerea prealabila, pentru a fi valabila si a produce efecte juridice, trebuie introdusa la organul competent intr-un anumit termen.

In legislatiile moderne introducerea plangerii prealabile este prevazuta in general intr-un termen peremptoriu relativ scurt (mult mai redus decat termenul de prescriptie penala), a carei nerespectare duce la decaderea din dreptul de a mai face sesizarea. Caracterul scurt al termenului este explicat prin interesul de a nu lasa partea vatamata, ca prin vointa sa sa tina un timp indelungat pe infractor (adevarat sau pretins) sub amenintarea plangerii prealabile, ceea ce ar putea da loc la santaj ori teroare. Pe de alta parte, prezumtia ca dupa trecerea unui termen mai mare, partea vatamata nu voieste si nu mai are motiv serios a face plangerea.

Prevederile referitoare la termenul de introducere a plangerii prealabile la organul judiciar competent, in functie de situatiile prevazute de legiuitor, au ramas in vigoare.

Au fost abrogate prevederile prevederile reglementate de art. 284 Cod de procedura penala referitoare la „lipsa nejustificata a partii vatamate la doua termene consecutive, in fata instantei de judecata,, atunci cand era sesizata prin plangere directa, prevazute de art. 279 alin. 2, lit.a, urmare a corelarii prevederilor procedurale, urmand ca judecata, in situatiile aratate sa se faca la fel ca si pentru cauzele care au fost sesizate prin rechizitoriu.

Potrivit art. 284 alin 1 Cod de procedura penala, in cazul infractiunilor pentru care legea prevede ca este necesara o plangere prealabila, aceasta trebuie introdusa in termen de 2 luni din ziua in care persoana vatamata a stiut cine este faptuitorul. Aliniatul 2 al art. 284 precizeaza ca „in situatiile cand persoana vatamata este un minor sau un incapabil, termenul de 2 luni curge de la data cand persoana indreptatita a reclama a stiut cine este faptuitorul,,

In cazul persoanelor incapabile dispozitiile amintite se aplica dupa caz. Daca persoana vatamata este un minor care are capacitate de exercitiu restransa, termenul va curge din momentul cand acesta a stiut cine este faptuitorul, nefiind semnificativa data cunoasterii faptuitorului de catre reprezentantul legal. Dimpotriva, daca minorul nu are capacitate de exercitiu este irelevant faptul ca acesta l-a cunoscut pe faptuitor la o anumita data, singurul moment care conteaza fiind cand reprezentantul legal a detinut informatia respectiva. In literatura de specialitate din trecut s-au sustinut opinii contradictorii in legatura cu natura juridica a termenului de introducere a plangerii, considerandu-se de unii ca aceasta ar fi un termen substantial, iar de altii ca ar avea un caracter strict procedural.

3.2.2. Calculul termenului de introducere a plangerii prealabile.

Intrucat termenul este inscris in legea de procedura penala si codul nu face derogari sau alte precizari, consideram ca just s-a specificat in doctrina ca acest termen trebuie calculat dupa regulile comune inscrise in art. 186 alin 3 si 4 Cod de procedura penala. Prevederile acestui articol, la alineatele mentionate cuprind urmatoarele: „Termenele socotite pe luni sau pe ani expira, dupa caz, la sfarsitul zilei corespunzatoare a ultimei luni ori la sfarsitul zilei si lunii corespunzatoare din ultimul an. Daca aceasta zi cade intr-o luna ce nu are zi corespunzatoare, termenul expira in ultima zi a acelei luni. Cand ultima zi a unui termen cade intr-o zi nelucratoare, termenul expira la sfarsitul primei zile lucratoare care urmeaza”.

Termenul curge din ziua in care persoana vatamata a stiut cine este faptuitorul, cu motivarea ca art. 284 Cod de procedura penala nu distinge intre infractiunea continuata, continua sau simpla, fapt pentru care se aplica intocmai indiferent de forma infractiunii.

In legatura cu respectarea termenului de introducere a plangerii prelabile practica judiciara a lamurit numeroase probleme. Astfel, s-a statuat ca este irelevant faptul ca persoana vatamata minora si unul din parintii sai erau internati in spital in cadrul termenului de introducere a plangerii, din momentul ce sesizarea putea fi facuta in acest interval si de catre celalalt parinte . In cazul infractiunii de abuz de incredere savarsit prin refuzul de restituire a unui bun mobil, data de la care se calculeaza termenul prevazut de art. 284 Cod de procedura penala este momentul manifestarii nejustificate a refuzului de restituire, repetarile ulterioare ale refuzului neprezentand semnificatie juridica. In mod similar, s-a subliniat ca nu este tardiva plangerea prelabila depusa in termen si restituita de organul judiciar spre completare persoanei vatamate, chiar daca depunerea ulterioara se face dupa depunerea termenului legal.

Cand tardivitatea plangerii determina incetarea procesului penal instanta nu solutioneaza actiunea civila alaturata . In asemenea cazuri persoana vatamata poate obtine despagubirile numai pe calea actiunii separate introduse la instanta civila.

Termenul de introducere a plangerii are un caracter procedural, nerespectarea lui atragand decaderea din exercitiul dreptului de introducere a plangerii si anulara plangerii prelabile. Pentru ipoteza formularii plangerii prelabile prin scrisoare recomandata, procedura atestarii respectarii termenului de introducere se raporteaza la momentul eliberarii recipisei de catre oficiul postal, si nu la momentul inregistrarii plangerii la organului judiciar. In situatia cand plangerea prelabila este trimisa prin posta, scrisoarea nefiind recomandata, data care se calculeaza este data postei (stampila oficiului postal).

Sunt situatii cand persoana vatamata , din cauza unor unor imprejurari ce nu tin de aceasta, este impiedicata de o anumite cauze temeinice (forta majora, caz fortuit) sa introduca plangerea in termen, totusi legea acorda posibilitatea introducerii plangerii prelabile peste termen, folosindu-se prin analogie dispozitii care tin seama de astfel de impiedicari (art. 385 si 386 lit. b Cod de procedura penala.).

Codul de procedura penala prevede un caz de introducere peste termen a plangerii prelabile si in situatia schimbarii incadrarii juridice. Astfel, art. 286 Cod de procedura penala arata ca , , , „daca intr-o cauza in care s-au facut acte de cercetare penala se considera ulterior ca fapta urmeaza a primi o incadrare juridica pentru care este necesara plangerea prelabila, organul de cercetare penala cheama partea vatamata si o intreaba daca intelege sa faca plangere”.

In cazul in care plangerea prelabila a fost introdusa in termenul prevazut de lege la un organ necompetent, ea se considera valabila potrivit dispozitiilor art. 285 si art.222 alin.7 (introdus prin Legea nr. 356/2006) Cod de procedura penala, care prevede ca , , „plangerea prelabila gresit indreptata la organul de urmarire penala sau la instanta de judecata se trimite organului competent”.

3.3.Continutul plangerii prelabile

3.3.1.Consideratii generale.

Potrivit dispozitiilor cuprinse in art. 283 Cod de procedura penala, “plangerea trebuie sa cuprinda descrierea faptei, indicarea autorului, aratarea mijloacelor de proba, indicarea adresei partilor si a martorilor, precizarea daca persoana vatamata se constituie parte civila si atunci cand este cazul, indicarea persoanei responsabile civilmente”. Pentru a capata caracterul unei plangeri prelabile se cere si manifestarea de vointa ca faptuitorul sa fie tras la raspundere penala .

In ceea ce priveste forma, plangerea prelabila poate fi facuta in scris sau oral. Plangerea se poate face oral cand persoana vatamata nu stie sa scrie sau sa citeasca ori atunci cand ea se face la organele de urmarire penala sau in sedinta de judecata, in conditiile art. 286 Cod de procedura penala (schimbarea incadrarii juridice pentru care este necesara plangerea prelabila), situatii in

care raspunsul partii vatamate, in sensul ca intelege sa faca plangere, se consemneaza intr-un proces-verbal .

Atunci cand plangerea prealabila se face oral si este consemnata intr-un proces-verbal, acesta trebuie sa fie semnat de partea vatamata, afara de cazul ca aceasta nu poate sa semneze situatia in care trebuie sa se faca mentiune expresa despre acest lucru, aratandu-se si motivul pentru care nu a fost posibila semnarea .

Tot in ceea ce priveste forma in care se face plangerea prealabila, in practica judiciara s-a decis ca in scrisul intitulat "declaratie" scris de organul de politie si semnat de persoana vatamata are valoarea unei plangeri prealabile, atata vreme cat in cuprinsul sau se descrie modul in care s-a savarsit fapta, se face referire la inculpat si se solicita tragerea la raspundere a acestuia. In acest sens, legea procesuala nu cere ca o conditie a valabilitatii plangerii existenta unui in scris separat, vointa persoanei vatamate de a pune in miscare actiunea penala in cazul infractiunilor care se urmaresc la plangerea prealabila putand sa se manifeste si in cuprinsul declaratiei date la organele de cercetare penala. Esential este ca persoana vatamata sa fi mentionat in declaratie toate datele necesare si sa fi declarat ca doreste ca faptuitorul sa fie tras la raspundere penala.

3.3.2.Elementele continutului plangerii prealabile.

Din textul art. 283 Cod de procedura penala referitor la continutul plangerii prealabile, rezulta elementele acesteia, pe care le vom examina pentru a considera daca plangerea prealabila este regulat intocmita si care sunt consecintele eventualelor neregularitati in aceasta privinta.

Elementele care constituie continutul unei plangeri prealabile sunt : numele partii vatamate, descrierea faptei, indicarea autorului, aratarea mijloacelor de proba, indicarea adresei partilor si a martorilor, precizarea daca persoana vatamata se constituie parte civila si atunci cand este cazul, indicarea persoanei responsabile civilmente. In literatura de specialitate s-a sustinut ca plangerea prealabila trebuie sa mai contina, in mod obligatoriu, si alte doua elemente: manifestarea de vointa a persoanei vatamate de tragere la raspundere penala a faptuitorului si semnatura acestuia .

Eficacitatea juridica a plangerii prealabile este determinata deci de continutul acesteia , de aceea, unele dintre elementele enumerate sunt prevazute sub sanctiunea nulitatii absolute, lipsa lor atragand ineficienta juridica a plangerii prealabile, fiind considerata un act nul sau, dupa unii autori , ca inexistent, pe care le prezentam in continuare.

Numele si prenumele partii vatamate. Indicarea partii vatamate prin nume, initiala, prenume, domiciliu. Daca plangerea a fost facuta prin mandatar, cu mandat special sau de reprezentantul legal al persoanei vatamate, lipsita de capacitate de exercitiu, la plangere trebuie atasat actul care dovedeste aceasta calitate.

Descrierea faptei este elementul indispensabil in functie de care se face incadrarea juridica a faptei si consta in precizarea datei si a imprejurarilor in care aceasta s-a savarsit. Ea poate fi facuta sumar, dar suficient pentru a se stabili elementele constitutive ale faptei. Nu este necesar sa se dea incadrarea juridica a faptei, daca sunt mai multe fapte, fiecare va fi descrisa separat.

O descriere corespunzatoare a imprejurarilor in care a fost comisa fapta penala trebuie sa permita raspunsul la urmatoarele intrebari: cine? cand? unde? cum? cu ce? pentru ce?.

Indicarea faptuitorului constituie un alt element al continutului plangerii prealabile.

Aratarea mijloacelor de proba constituie o obligatie pentru persoana vatamata in virtutea principiului dedus din art. 66 Cod de procedura penala potrivit caruia nimeni nu poate fi considerat vinovat pana la proba contrara. De aceea partea vatamata, pentru a sustine vinovatia faptuitorului, trebuie sa indice in continutul plangerii prealabile mijloacele prin care poate proba aceasta vinovatie.

Conform art. 64, mijloacele de proba prin care se constata elementele de fapt ce pot interveni ca proba sunt: declaratiile invinutului sau ale inculpatului, declaratiile partii vatamate, ale partii civile si ale partii responsabile civilmente, declaratiile martorilor, inscrisurile, inregistrările video sau audio, fotografiile, mijloacele materiale de proba, constatarile tehnico-stiintifice, constatările medico-legale si expertizele.

In ceea ce priveste celelalte elemente ale continutului institutiei plangerii prelabile si anume : indicarea adresei partilor si martorilor, precizarea daca persoana vatamata se constituie parte civila si indicarea persoanei responsabile civilmente, lipsa acestor mentiuni nu lovesc plangerea de nulitate.

Manifestarea de vointa a persoanei vatamate de a solicita tragerea la raspundere penala a faptuitorului constituie un alt element al continutului plangerii prelabile indicat de doctrina.

Aceasta manifestare de vointa are un caracter special si trebuie sa rezulte dintr-o declaratie neechivoca in acest sens.

Prin faptul ca plangerea prelabila trebuie sa contina, pe langa elementele prevazute de art. 283 Cod de procedura penala si o declaratie in sensul condamnării inculpatului, aceasta declaratie se deosebeste de cererea de identificare a faptuitorului adresata organului de cercetare penala.

Solicitarea persoanei vatamate de a se identifica faptuitorului (sau faptuitorii) nu echivaleaza cu o plangere prelabila, pentru ca organul de cercetare nu efectueaza in cauza urmarirea penala, ci doar face investigatii pentru identificarea faptuitorului.

Abia dupa ce a fost comunicat persoanei vatamate, aceasta va decide, cunoscand acum si identitatea faptuitorului, daca intelege sau nu sa faca plangere prelabila.

In practica judiciara s-a decis, pe buna dreptate, ca lipseste plangerea prelabila pe motiv ca partile vatamate nu au solicitat condamnarea inculpatului, ci doar demolarea lucrarilor efectuate in spatiile comune, ceea ce se poate realiza pe calea unei actiuni civile separate .

Semnatura titularului plangerii prelabile, constituie un alt element important, care desi nu este prevazuta in mod expres alaturi de celelalte elemente in art. 283 Cod de procedura penala, necesitatea ei decurge din alte dispozitii legale, si anume art. 82 alin.1 si art. 112 pct. 6 Cod de procedura civila care isi gasesc aplicarea si in materie penala.

In legatura cu semnarea plangerii prelabile de catre persoana vatamata aceasta trebuie sa fie semnata in mod obligatoriu, insa daca s-a omis semnatura, aceasta se poate face in fata organului judiciar, dupa o prelabila verificare.

Din analiza prin comparatie a dispozitiilor art. 283 si a dispozitiilor art. 222 Cod de procedura penala, se poate observa ca legea a inteles sa faca deosebire intre plangere si plangerea prelabila si sub aspectul continutului acestora.

In continutul plangerii prelabile trebuie sa fie indicate, in plus fata de continutul plangerii, adresa partilor si a martorilor si precizarea daca persoana vatamata se constituie parte civila, precum si atunci cand este cazul, indicarea persoanei civilmente.

Capitolul 4

Plangerea prelabila mod de sesizare a organelor de urmarire penala

4.1. Plangerea prelabila introdusa la organul de cercetare penala sau procurorului

Înainte de apariția Legii nr.356/2006, privind modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi, infracțiunile pe care legea penală le supune condiției plângerii prealabile se clasificau în două categorii. Cele mai multe din aceste infracțiuni erau supuse urmăririi penale, plângerea urmând a fi introdusă la organele de urmărire penală. Infracțiunile prevăzute în art. 279 alin. 2 lit. a Cod de procedură penală erau și ele supuse condiției plângerii prealabile, dar aceasta trebuia introdusă la instanța de judecată, devenind un mod de sesizare special pentru instanța de judecată. Aceasta diferențiere era cauzată, pe de o parte, de gradul de pericol social mai pronunțat al infracțiunilor din prima categorie, iar pe de altă parte de posibilitățile pe care le ofera infracțiunile din cea de a doua categorie de a fi judecate fără o cercetare penală prealabilă.

Prin modificările aduse s-a pus capăt disputelor din literatura juridică, referitoare la regimul juridic al plângerii prealabile în fața instanței, în special la faptul dacă plângerea introdusă era act de inculpare prin simpla sesizare a instanței, sau la primul termen de judecată, instanța urma să pună în mișcare acțiunea penală. Datorită acestor modificări, s-au stins unele dintre aspectele controversate referitoare la plângerea prealabilă.

Articolul 279 alin. 2 Cod procedură penală stabilește că „plângerea prealabilă se adresează organului de cercetare penală sau procurorului, potrivit legii, „aceasta este modificarea adusă prin Legea nr.356/2006 privind modificarea și completarea Codului de procedură penală, urmând ca în toate cazurile în care legea prevede condiția ca acțiunea penală să se pună în mișcare la plângerea prealabilă toate aceste plângeri se vor adresa organului de cercetare penală și procurorului.

În aceste cazuri, urmărirea penală se desfășoară obisnuit, procesul penal având forma tipică.

Organul de cercetare penală sau procurorul, primind plângerea, procedează potrivit dispozițiilor art. 228 Cod de procedură penală, dispunând, după caz, începerea sau neînceperea urmăririi penale.

Este posibil să fie savarsite mai multe infracțiuni în stare de indivizibilitate sau de conexitate, din care unele sunt de competența organului de cercetare penală, altele de competența organului de urmărire penală competent după calitatea persoanei faptuitorului.

În caz de infracțiune flagrantă, organul de urmărire penală este obligat să constate savarsirea acesteia, chiar în lipsa plângerii prealabile, astfel ar putea fi obstaculată aflarea adevărului prin dispariția mijloacelor de probă.

După primirea plângerii prealabile, organul de cercetare al poliției judiciare sau procurorul procedează potrivit regulilor de procedură, dispunând începerea urmăririi penale și efectuarea cercetării sau dispunând neînceperea urmăririi penale dacă există vreo cauză de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale (art. 10 Cod de procedură penală). Urmărirea penală se desfășoară cu participarea persoanei vătămate, care are un drept de dispoziție asupra acțiunii penale prin retragerea plângerii prealabile sau prin împacarea cu inculpatul. După terminarea cercetării penale, cauza se rezolvă de către procuror potrivit regulilor de procedură cu finalizarea urmăririi penale.

Este posibil ca, în cursul urmăririi penale, pentru o infracțiune pentru care s-a dispus din oficiu începerea urmăririi penale, să se ajungă la schimbarea încadrării juridice într-o infracțiune pentru care se cere plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

În această situație, organul de cercetare penală sau procurorul cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere prealabilă, în caz afirmativ, organul de urmărire, după caz, continuă cercetarea. În cazul în care persoana vătămată declară că nu face plângere prealabilă, dosarul se înaintea procurorului cu propunerea de a se înceta urmărirea în temeiul art. 10 lit. f Cod de procedură penală.

Calitatea pe care o are faptuitorul in momentul savarsirii infractiunii poate atrage competenta unui anumit organ de urmarire penala . Legea prevede, pentru o asemenea situatie, competenta prioritara si exclusiva a unui anumit organ de urmarire penala, caruia trebuie sa i se trimita plangerea datorita faptului ca aceasta fusese adresata altui organ de urmarire sau instantei de judecata.

Infractiunile pentru care plangerea prealabila se introduce la organele de cercetare penala sau la procuror, infractiunile care prevad aceasta obligatie sunt prevazute atat in Codul penal precum si in alte legi speciale .

Amintim cateva articole: lovirea sau alte violente (art.180), vatamarea corporala din culpa (art. 181), violarea de domiciliu (art. 192), amenintarea (art. 193), -art181-vatamare corporala; art.184 alin. 3-vatamare corporala din culpa; art.192-violare de domiciliu; art.195-violarea secretului corespondentei; art.196-violarea secretului profesional; art.197 alin.1 – violul; art.217alin.1 - distrugere; art.305-abandonul de familie; art.307-nerespectarea masurilor privind incredintarea minorului; art.320 –tulburarea folosintei locuintei s.a..

Alaturi de aceste prevederi ale Codului penal mai sunt dispozitiile din legile speciale pentru care actiunea penala se pune in miscare la plangerea prealabila, cum sunt cele prevazute de art. 5 din Legea nr. 11 din 29.01.1991 privind combaterea concurentei neloiale, de art. 140, 141 si 142 lit. a, c, j, l, n si o din Legea nr.8/1996 privind dreptul de autor si drepturile conexe (M.Of. nr.60/1996) s.a.

In aceste cazuri, urmarirea penala se desfasoara obisnuit, procesul penal avand forma tipica.

Organul de cercetare penala sau procurorul, primind plangerea, procedeaza potrivit dispozitiilor art. 228 Cod de procedura penala, dispunand, dupa caz, inceperea sau neinceperea urmaririi penale. Este posibil sa fie savarsite mai multe infractiuni in stare de indivizibilitate sau de conexitate, din care unele sunt de competenta organului de cercetare penala, altele de competenta organului de urmarire penala competent dupa calitatea persoanei faptuitorului.

In aceasta situatie, urmarirea penala revine organului de urmarire competent dupa calitatea persoanei, caruia i se trimite cauza privitoare la toate faptele si toti faptuitorii.

In caz de infractiune flagranta, organul de urmarire penala este obligat sa constate savarsirea acesteia, chiar in lipsa plangerii prealabile, astfel ar putea fi obstaculata aflarea adevarului prin disparitia mijloacelor de proba.

Dupa primirea plangerii prealabile, organul de cercetare al politiei judiciare sau procurorul procedeaza potrivit regulilor de procedura, dispunand inceperea urmaririi penale si efectuarea cercetarii sau dispunand neinceperea urmaririi penale daca exista vreo cauza de impiedicare a punerii in miscare a actiunii penale (art. 10 Cod de procedura penala). Urmarirea penala se desfasoara cu participarea persoanei vatamate, care are un drept de dispozitie asupra actiunii penale prin retragerea plangerii prealabile sau prin impacarea cu inculpatul. Dupa terminarea cercetarii penale, cauza se rezolva de catre procuror potrivit regulilor de procedura cu finalizarea urmaririi penale.

Este posibil ca, in cursul urmaririi penale, pentru o infractiune pentru care s-a dispus din oficiu inceperea urmaririi penale, sa se ajunga la schimbarea incadrarii juridice intr-o infractiune pentru care se cere plangerea prealabila a persoanei vatamate.

In aceasta situatie, organul de cercetare penala sau procurorul cheama persoana vatamata si o intreaba daca intelege sa faca plangere prealabila, in caz afirmativ, organul de urmarire, dupa caz, continua cercetarea .

In cazul in care persoana vatamata declara ca nu face plangere prealabila, dosarul se inainteaza procurorului cu propunerea de a se inceta urmarirea in temeiul art. 10 lit. f Cod de procedura penala.

4.2. Plangerea prealabila introdusa la organul de urmarire penala competent

Calitatea pe care o are faptuitorul in momentul savarsirii infractiunii poate atrage competenta unui anumit organ de urmarire penala, fie organe de cercetare penala, fie procuror. Legea prevede, pentru o asemenea situatie, competenta prioritara si exclusiva a unui anumit organ de urmarire penala, caruia trebuie sa i se trimita plangerea ca aceasta fusese adresata altui organ de urmarire sau instantei de judecata.

Calitatea prevazuta de lege este cea de judecator, procuror, , militar, controlor financiar de la Curtea de Conturi sau contra uneia dintre persoanele aratate in art. 29 pct. 1. Cod de procedura penala. Articolul 29 pct. 1 din Codul de procedura penala se refera la competenta de judecata a Inaltei Curtii de Casatie si Justitie si anume la infractiunile savarsite de senatori, deputati, de membri Guvernului, de judecatorii Curtii Constitutionale, membrii, judecatorii si procurorii Curtii de Conturi, de Presedintele Consiliului Legislativ si Avocatul Poporului, de maresali, amirali, generali si chestori de politie, de sefi ai cultelor religioase, organizate in conditiile legii si de ceilalti membri ai Inaltului Cler, care au cel putin rangul de arhieru sau echivalent al acestuia, de judecatorii si magistratii asistenti de la Inalta Curte de Casatie si Justitie, de judecatorii de la Curtile de apel si Curtea Militara de Apel, procurorii de la parchetele de pe langa aceste instante si procurorii Directia Nationala Anticoruptie.

In primul rand trebuie retinut, ca procesul va avea tot o forma tipica, cu efectuarea obligatorie a unei urmariri penale. Deosebirea ca sesizarea nu se poate introduce la un organ de cercetare sau procuror oarecare, cu simpla respectare a regulilor comune de competenta materiala si teritoriala, urmand ca in toate cazurile plangerea sa se adreseze organului competent sa efectueze urmarirea penala, cu respectarea riguroasa a regulilor de competenta personala.

In acest caz, subiectul activ al infractiunilor este un subiect circumstantiat, avand una din calitatile pe care le-am enumerat. Deci competenta este data de calitatea persoanei care a savarsit infractiunea.

Competenta personala este acea forma de competenta prin intermediul careia se stabilesc organele judiciare care pot solutiona anumite cauze penale in functie de calitatea faptuitorului.

In literatura de specialitate s-a remarcat ca prin instituirea acestei forme de competenta s-a derogat de la principiul potrivit caruia infractorii trebuie sa fie judecati de catre aceleasi instante fara deosebire de situatia personala pe care o au . Derogarea este justificata, insa, prin aceea ca, in acest fel, se asigura o mai temeinica judecare a cauzei datorita cunoasterii specificului infractiunii si a calitatii faptuitorului. In acest sens, infractiunile savarsite de catre militari determina o competenta speciala a instantelor militare, organe judiciare specializate in domeniul infractiunilor cu specific militar prin cunoasterea regulamentelor militare, a mediului cazon si a altor elemente care determina specificul acestui domeniu.

Calitatile care atrag competenta personala a organelor judiciare sunt urmatoarele: militar, magistrat, Presedinte al Republicii, senator, deputat, membru al Guvernului, judecator al Curtii Constitutionale, membru al Curtii de Conturi, judecator, procuror sau controlor financiar al Curtii de Conturi, presedintele Consiliului Legislativ, Avocatul Poporului, sefi ai cultelor religioase si alti membri ai Inaltului Cler cu rang de arhieru sau echivalent al acestuia, chestorii de politie etc.

Ratiunile pentru care exista forme speciale de competenta in functie de calitatea faptuitorului constau fie in regimul special al unor anumite domenii (in cazul infractiunilor savarsite de militari),

fie în poziția pe care faptuitorul o detine în cadrul autorităților publice (în cazul demnitarilor) fie pentru înlăturarea unor suspiciuni cu privire la modul de înlăturare a justiției, având în vedere profesia juridică a faptuitorului (în cazul magistratilor).

Sub aspectul competenței personale, are relevanță numai calitatea faptuitorului. Rezultă, în concluzie, că pentru determinarea competenței personale a unui anumit organ judiciar nu prezintă interes calitatea celorlalte părți.

Esential în stabilirea competenței personale este ca respectiva calitate a faptuitorului să existe la momentul săvârșirii infracțiunii. Per a contrario, dobândirea calității după săvârșirea infracțiunii nu determină schimbarea competenței penale (art. 40 alin. 2 Cod de procedură penală). Prin excepție de la această regulă, art. 40 alin. 2 Cod de procedură penală a fost completat cu reglementarea potrivit căreia dobândirea vreunui din calitățile prevăzute în art. 29 pct. 1 Cod de procedură penală va conduce la schimbarea competenței. Astfel, în ipoteza în care ulterior comiterii faptei inculpatul a dobândit calitatea de general de divizie, competența să soluționeze cauza în prima instanță va fi Înalta Curte de Casație și Justiție indiferent de instanța competentă prin raportare la calitatea avută la momentul comiterii faptei penale.

Potrivit art. 40 alin. 1 Cod de procedură penală, când competența instanței este determinată de calitatea inculpatului, instanța rămâne competentă să judece cauza, chiar dacă inculpatul, după comiterea infracțiunii, nu mai are acea calitate, în următoarele cazuri:

- fapta are legătura cu atribuțiile de serviciu ale faptuitorului;
- s-a dat o hotărâre în prima instanță.

Dispozițiile prin care este reglementată competența personală sunt prevăzute sub sancțiunea nulității absolute, iar excepția de necompetență după calitatea persoanei poate fi ridicată, conform art. 39 alin. 1 Cod de procedură penală, în tot cursul procesului penal, până la pronunțarea hotărârii definitive.

Dacă subiectul activ al infracțiunilor este un subiect circumstanțiat, având deci una dintre calitățile enumerate mai sus, plângerea prealabilă se introduce întotdeauna la procuror, deoarece acesta este competent să efectueze urmărirea penală.

Parchetul căruia i se adresează plângerea prealabilă este diferențiat în funcție de locul unde își desfășoară activitatea, judecătorul, procurorul sau militarul împotriva căruia se face plângerea.

În aceste situații, plângerea prealabilă se adresează:

- Parchetului de pe lângă Curtea de Apel, pentru faptele comise de un judecător de la judecătoria sau tribunal, ori de un procuror de la parchetele de pe lângă aceste instanțe;
- Parchetului de pe lângă Curtea Militară de Apel, pentru faptele săvârșite de judecătorii de la tribunalul militar sau de la tribunalul militar teritorial și de procurorii de la parchetele corespunzătoare;
- Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru faptele judecătorilor și magistratilor asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru judecătorii de la curțile de apel și Curtea Militară de Apel, precum și de procurorii din parchetele corespunzătoare;
- Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru infracțiunile săvârșite de senatori și deputați, de membrii guvernului, judecătorii Curții Constituționale, membrii ai Curții de Conturi, președintele Consiliului Legislativ, maresali, generali și amirali, șefii cultelor religioase organizate în condițiile legii și ceilalți membri ai Înalțului Cler, care au cel puțin rang de arhieru sau echivalent acestuia, procurorului din Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;
- Comandantul unității, șeful comendurii de garnizoană sau ofiterii desemnați de aceștia ca organe de cercetare penală, pentru faptele comise de militari, în afara de judecătorii și procurorii

militari, de maresali, generali si amirali, care atrag competenta procurorului militar din Parchetul de pe langa Curtea Militara de Apel sau din Parchetul de pe langa Inalta Curte de Casatie si Justitie. Daca plangerea prealabila a fost adresata unui alt organ de urmarire penala sau a fost introdusa la instanta de judecata, organele sesizate trebuie sa trimita plangerea prealabila la organul de urmarire competent sa efectueze urmarirea penala, potrivit precizarilor de mai sus, plangerea fiind considerata valabila daca a fost introdusa in termen la organul necompetent.

La organul de urmarire penala competent se trimit, daca nu este posibila disjungerea, toate plangerile prealabile pentru infractiuni savarsite de o persoana avand toate calitatile aratate anterior, daca sunt conexe sau indivizibile, chiar daca sunt din categoria infractiunilor pentru care plangerea prealabila se adreseaza altor organe de urmarire. Asadar, se proroga competenta la organul de urmarire competent pentru toate infractiunile conexe si indivizibile cu una din infractiunile de competenta acestui organ.

O data sesizat cu plangerea prealabila, pentru una sau mai multe persoane cu calitatea care atrage o anumita competenta, organul de urmarire penala competent desfasoara o activitate obisnuita de urmarire penala, ca orice alt organ de urmarire penala, cu precizarea ca urmarirea nu poate incepe sau continua fara autorizarea prealabila, dupa caz, a Camerei din care face parte, pentru senatori sau deputati, a Presedintelui Romaniei sau a uneia din Camere, pentru un ministru, a avizului Presedintelui Romaniei, pentru judecatorii de la Inalta Curte de Casatie si Justitie sau a Consiliului Superior al Magistraturii pentru ceilalti judecatori si procurori.

Urmarirea penala se desfasoara si se finalizeaza dupa regulile de drept comun, cu precizarea ca retragerea plangerii prealabile atrage incetarea urmaririi penale, cu exceptia cazului cand invinuitul sau inculpatul solicita continuarea procesului penal.

C O N C L U Z I I

In lumina celor aratate, plangerea prealabila se infatiseaza ca o institutie care da expresie juridica unor interese social-politice privind declansarea si desfasurarea procesului penal. Este o institutie care se inscrie ca o exceptie de la principiul oficialitatii si care consta in posibilitatea oferita de lege persoanei vatamate de a decide daca va sesiza sau nu organele competente pentru tragerea la raspundere penala.

Aceasta exceptie a fost admisa de legiuitor pentru ca in urma analizei de fapt si de drept a situatiei si totodata a gradului redus de pericol social a anumitor infractiuni sa decida singura atitudinea acesteia fata de modul de sesizare.

Partea vatamata are la indemana cele doua institutii prevazute de dreptul penal si cel procesual penal, de retragere a plangerii prealabile precum si de impacare a partilor, fiind subliniata natura mixta a plangerii prealabile. Din punctul de vedere al dreptului substantial penal si a dreptului procesual penal, plangerea prealabila se infatiseaza ca o conditie de pedepsibilitate cat si de procedibilitate.

Prin aceasta derogare de la principiul oficialitatii s-a pus la dispozitia persoanei vatamate, in orice stadiu al procesului penal sa recurga la retragerea plangerii prealabile fata de faptuitor cat si la impacarea cu acesta, actiunea penala incetand imediat, ceea ce nu se mai poate in alte situatii cand actiunea penala se pune in miscare din oficiu, scopul legii penale este dus la indeplinire. Aceasta derogare este posibila doar la anumite infractiuni care prezinta un pericol social mai redus cat si a relatiilor cu un caracter mai special, ce sunt intre parti.

Pe langa aceasta conditie esentiala de manifestare a partii vatamate de a face plangere prealabila impotriva faptuitorului, legea mai prevede si alte cerinte, cum ar fi descrierea faptei, element indispensabil in functie de care se face incadrarea juridica a faptei, indicarea faptuitorului, aratarea mijloacelor de proba, indicarea adresei martorilor, precizarea daca partea vatamata se constituie parte civila si indicarea persoanei responsabile civilmente. Pe langa aceste mentiuni trebuie si semnatura persoanei vatamate, care desi nu este prevazuta in mod expres de art. 283 Cod de procedura penala coroborate cu alte prevederi legale, este necesara.

De asemenea important este si termenul de introducere a plangerii prealabile, termen de care persoana vatamata trebuie sa tina cont, deoarece dupa acest termen plangerea sa apare ca fiind tardiva. Termenul de introducere a plangerii prealabile este de doua luni de cand se cunoaste faptuitorul.

Plangerea prealabila se prezinta ca o institutie importanta a dreptului procesual, avand rezonanta si pe planul dreptului substantial penal.

Plangerea se adreseaza organului de cercetare penala sau procurorului, in functie de gravitatea infractiunilor, conform ultimelor modificari aduse Codului de procedura penala, prin Legea 356/2006.

Deoarece conditiile social-politice au determinat schimbari in mai multe domenii importante, avand in vedere aderarea si integrarea tarii noastre la Uniunea Europeana, legislatia trebuie sa fie compatibila cu cea din celelalte state membre .

Legea nr. 356/2006 privind modificarea si completarea Codului de procedura penala si altor legi, a dus la descongestionarea activitatii de judecata in procesele penale, activitatea instantei fiind incarcata in mod artificial, in special cu plangerii prealabile formulate de detinuti. Multe dintre plangerile prealabile nu aveau suport faptic, cele mai multe fiind introduse cu scop sicanator sau pentru a se putea deplasa la instanta in ziua procesului, deoarece detinutul parte in cadrul unui proces prezenta acestuia fiind obligatorie. Caracterul abuziv al plangerilor prealabile introduse la instanta o dovedeste numarul mare de aceste plangeri care au fost inregistrate pe rolul instantelor in perioada anterioara aparitiei legii 356/2006, comparativ cu aceeasi perioada a anului in curs, cand s-a simtit o reducere semnificativa de trimitere in fata instantei a cauzelor avand obiect infractiuni care se pun in miscare la plangerea prealabila.

Prin adresarea acestor plangerii organului de cercetare penala sau procurorului, consideram ca probele vor fi mai bine administrate, sporind calitatea si eficienta actului de justitie.

Prin Legea nr. 356/2006 pentru modificarea si completarea Codului de procedura penala, precum si pentru modificarea altor legi contine numeroase si substantiale modificari ale Codului de procedura penala, determinate de necesitatea unei reforme urgente a justitiei sub toate aspectele.

Legea raspunde cerintei de a transpune in dreptul intern angajamentele asumate in cadrul negocierilor de aderare la Uniunea Europeana privind , indeosebi , tragerea la raspundere penala a persoanelor juridice, celeritatea desfasurarii procesului penal.

Modificari importante au fost aduse procedurii plangerii prealabile, renuntandu-se la o procedura speciala pentru o categorie de infractiuni cu un grad mic de pericolozitate (amenintarea, loviri sau alte violente, vatamarea corporala, abuz de incredere, etc.) in conditiile in care sesizarile erau adresate direct la instanta de judecata, fara o cercetare prealabila de catre organul de cercetare penala. Acest fapt ingreuna activitatea instantelor cu cauze ce se solutiona in multe cazuri cu incetarea procesului ca urmare a retragerii plangerii de catre parte vatamata sau impacarea partilor. Statistic, din numarul de dosare penale solutionate in cursul anului 2004, acest gen de cauze au reprezentat circa o treime, dintre care mai mult de jumatate s-au solutionat ca urmare aretragerii plangerii de catre partea vatamata sau impacarea partilor.

In acest sens prin ultimele modificari aduse Codului de procedura penala si a Codului penal, prin legile nr.356/2006 si 278/2006, au fost transpuse in practica directivele europene, necesare integrarii tarii noastre la Uniunea Europeana.

BIBLIOGRAFIE

- I. Tratate, cursuri, monografii, articole
1. Antoniu G., Volonciu N., Zaharia N., Dictionar de procedura penala, Ed. Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti, 1988
 2. Bulai C., Drept penal, Partea generala, vol.III, Bucuresti, 1982.
 3. Dongoroz V. s.a., Explicatii teoretice ale Codului de procedura penala, Ed. Academiei, Bucuresti, 1975
 4. Dongoroz V., Drept penal, Bucuresti, 1939
 5. Dongoroz V. s.a. Explicatii teoretice ale Codului penal roman, Partea generala, vol.II, Ed. Academiei, Bucuresti, 1970
 6. Gotu P., Plangerea prealabila si punerea in miscare a actiunii penale, atunci cand partea vatamata este un minor cu capacitate de exercitiu restransa, Revista Romana de Drept nr. 11/1983
 7. Giurgiu N., Cauzele de nulitate in procesul penal, Ed. Stiintifica si Pedagogica, Bucuresti, 1974
 8. Iliescu N., Explicatii teoretice ale Codului de procedura penala, Partea speciala, vol.II, Ed. Academiei, 1976
 9. Lisnic N., Plangerea prealabila. Conditii de valabilitate, Revista Romana de Drept Penal nr.4/2004
 10. Mateut G., Procedura penala, Partea speciala, Ed. Lumina Lex, Bucuresti, 1997
 11. Neagu I, Drept procesual penal, Partea speciala, vol.I, Ed. Oscar Print, Bucuresti, 1994
 12. Neagu I., Drept procesual penal. Tratat, Ed. Global Lex, Bucuresti, 2002
 13. Oancea I., Drept procesual penal, Bucuresti, 1994
 14. Panturescu V, Nota sub decizia nr. 1671942 a Curtii de Casatie, Sectiuni Unite, in Pandectele romane, 1944
 15. Paraschiv Silvia Carmen s.a., Drept procesual penal, Editura Lumina Lex, 2004
 16. Papu G., Despre continutul plangerii prealabile si efectele neregularitatilor in aceasta privinta, Revista Dreptul nr.5/2001
 17. Patulea V., Plangerea prealabila si punerea in miscare a actiunii penale, atunci cand partea vatamata este un minor cu capacitate de exercitiu restransa, Revista Romana de Drept nr.11/1983
 18. Pavaleanu M, I.Iacobuta, M.Covalciuc, Drept procesual penal, Editura Pamfilius, Iasi, 2005.
 19. Popovici M., Plangerea prealabila in reglementarea actualului Cod de procedura penala, Revista Romana de Drept nr.9/1969
 20. Soare D., Persoana juridica titulara a plangerii prealabile, Revista Dreptul nr.4/2007
 21. Theodoru G., Drept procesual penal, Partea speciala, Ed. Cugetarea Iasi, 1998.
 22. Vizitiu G., Societati comerciale. Actiune penala., Revista de Drept Penal, Anul X nr.2/2003
 23. Volonciu N., Tratat de procedura penala, Partea speciala, vol.II, Ed. Paideia, Bucuresti, 1994

24. Volonciu N., Tratat de procedura penala, Editura Paideia, Bucuresti, 2003.

II. Acte normative

1. Constitutia Romaniei
2. Monitorul Oficial al Romaniei
3. Codul de procedura penala, Editura Lumina Lex, 1997
4. Codul de procedura penala, Editura All Beck, 2005
5. Codul penal aprobat prin Legea nr. 301/2004 a carei data de intrare in vigoare a fost prorogata pana la data de 1 septembrie 2008, potrivit Ordonantei de urgenta a Guvernului nr. 50/2006, publicata in Monitorul Oficial al Romaniei, Partea I, nr. 566 din 30 iunie 2006.
6. Codul penal, Editura Lumina Lex 1997
7. Legea nr. 247/2005 privind reforma in domeniile proprietatii si justitiei precum si unele masuri adiacente- Monitorul Oficial al Romaniei nr.653/22.07.2005
8. Legea nr. 255/2004 pentru modificarea si completarea Legii nr.51/1995 privind organizarea si exercitarea profesiei de avocat – Monitorul Oficial al Romaniei nr.559/23.06.2004
9. Legea nr. 281/2003 privind modificarea si completarea Codului de procedura penala si a unor legi speciale- Monitorul Oficial al Romaniei nr.468/1.07.2003.
10. Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciara- republicata- Monitorul Oficial al Romaniei nr.827/3.09.2005
11. Legea nr. 356/2006 pentru modificarea si completarea Codului de procedura penala, precum si pentru modificarea altor legi.
12. Curtea Constitutionala a Romaniei - Decizia nr. 62 din 18 ianuarie 2007 referitoare la exceptia de neconstitutionalitate a dispozitiilor art. I pct. 56 din Legea nr. 278/2006 pentru modificarea si completarea Codului penal , precum si pentru modificarea si completarea altor legii referitoare la art. 205, 206 207 Cod penal, Monitorul Oficial al Romaniei nr. 104 din 12 februarie 2007

III. Practica judiciara

1. Inalta Curte de Casatie si Justitie , Sectiile Unite, Decizia nr. XX/12.06.2006 , Monitorul Oficial nr.7/05.01.2007
2. Inalta Curte de Casatie si Justitie, Sectia penala, decizia nr. 1106/2004, Revista de Drept nr.5/2005
3. Inalta Curte de Casatie si Justitie, Sectia penala, decizia nr.344/2005, Buletinul Casatiei nr. 4/2005
4. Curtea Suprema de Justitie, Sectia penala, decizia penala nr.329/1995,Buletinul Jurisprudentei pe 1995
5. Curtea Suprema de Justitie, Sectia penala,decizia penala nr.1397/1992 Revista Dreptul nr.3/1993
6. Tribunalul Suprem, Sectia penala, decizia nr.1248/1978, Revista de Drept nr.1/1979
7. Tribunalul Suprem, Sectia penala, decizia nr.1020/1986, Culegere de Decizii ,1986
8. Tribunalul Suprem, Sectia penala,decizia nr.1324/1981, Revista Romana de Drept nr.1/1982
9. Curtea Suprema de Justitie- Sectia penala decizia penala nr.1556/2000, Revista de Drept Penal nr.8/2003
10. Curtea de Apel Bucuresti, s.a II-a pen., dec. nr.81/1999

11. Curtea de Apel Bucuresti, Sectia a II a penala, decizia nr.1668/2001, Revista Dreptul nr.2/2002
12. Trib. Mun. Bucuresti, Sectia I-a penala,decizia nr.557/1996, Culegere de practica judiciara a Tribunalului Bucuresti pe anii 1994-1997
13. Trib. Mun. Bucuresti, Sectia II-a penala, decizia nr.689/1985
14. Trib. Mun. Bucuresti, Sectia a II-a penala, decizia nr.474/1990 in Culegere de practica judiciara pe anul 1990, cu Note de Vasile Papadopol
15. Trib.jud. Suceava, decizia penala nr.106/1982 Revista Romana de Drept nr.9/1982
16. Tribunalul Vrancea, decizia penala nr. 21/2005, Jurisprudenta nationala 2004-2006, Editura Brilliance, 2006.
17. Tribunalul Jud. Bacau, decizia penala nr.648/1981,Revista Romana de Drept nr. 3/1982
18. Tribunalul Mures, decizia penala nr. 59/2005, Jurisprudenta nationala 2004-2006, Editura Brilliance, 2006.